

KOMMENTERET HØRINGSNOTAT

vedrørende

Forslag til lov om ændring af lov om assisteret reproduktion (Ændring af den tilladte opbevaringsperiode for menneskelige æg, der udtages uden medicinsk indikation)

1. Hørte myndigheder og organisationer m.v.

Et udkast til lovforslag om ændring af den tilladte opbevaringsperiode for menneskelige æg, der udtages uden medicinsk indikation har i perioden fra den 24. august 2023 til den 21. september 2023 været sendt i offentlig høring hos følgende myndigheder og organisationer m.v.:

Danske Regioner, Region Hovedstaden, Region Sjælland, Region Syddanmark, Region Midtjylland, Region Nordjylland, KL, Dansk Pædiatrisk Selskab (DPS), Dansk Sygepleje, Selskab (DASYS), Dansk Sygeplejeråd, Danske Bioanalytikere, Fagbevægelsens Hovedorganisation, Foreningen af Speciallæger, Jordemoderforeningen, Kristelig Lægeforening, Lægeforeningen, Organisationen af Lægevidenskabelige Selskaber, Praktiserende Lægers Organisation, Yngre Læger, Danske Patienter, Landsforeningen for Ufrivilligt Barnløse, Manderådets Udvalg for Familieret, Patientforeningen, Patientforeningen i Danmark, PCO Foreningen, Sundhed Danmark - Foreningen af danske sundhedsvirksomheder, Center for Etik og Ret, Dansk Arbejdsgiverforening, Dansk Fertilitetsselskab, Dansk Selskab for Patientsikkerhed, Institut for Menneskerettigheder, Kirkens Korshær, KVINFO, Landsforeningen Børn og Forældre, LGBT+ Danmark, LGBT+ Ungdom, Nationalt Center for Etik.

Udkastet til lovforslag blev endvidere den 24. august 2023 sendt til Folketingets Sundhedsudvalg til orientering.

Lovforslaget har endvidere været offentliggjort på Høringsportalen.

2. Høringssvar uden bemærkninger

Indenrigs- og Sundhedsministeriet har modtaget høringssvar med bemærkninger fra: Kristelig Lægeforening, KVINFO, Dansk Erhverv, Det Ethiske Råd, Manderådets Udvalg for Familieret, Danske Regioner.

Dansk Arbejdsgiverforening (DA) har meddelt, at foreningen ikke ønsker at afgive bemærkninger, da lovforslaget falder uden for foreningens virkefelt.

Samtlige høringssvar med bemærkninger til lovforslaget er vedlagt.

I det følgende gennemgås de væsentligste bemærkninger til lovforslaget, som Indenrigs- og Sundhedsministeriet har modtaget i forbindelse med den offentlige høring. Ministeriets bemærkninger hertil er *kursiverede*.

3. Bemærkninger til høringsvarene

3.1. Generelt i forhold til opbakning til lovforslaget om ændring af den tilladte opbevaringsperiode for menneskelige æg, som udtages uden medicinsk indikation

Flere organisationer m.v., herunder **KVINFO**, **Kristelig Lægeforening**, **Dansk Erhverv**, **Det Ethiske Råd**, **Danske Regioner** har overordnet bakket op om, at opbevaringsperioden for menneskelige æg, der udtages uden medicinsk indikation, forlænges, så kvinder kan få opbevaret æg, så længe de i henhold til loven kan modtage fertilitetsbehandling.

En række organisationer m.v., herunder **KVINFO** og **Det Ethiske Råd** finder det positivt, at regeringen ønsker at fremme ligestilling på området om assisteret reproduktion ved at fjerne grænsen for opbevaring af æg. **KVINFO** bemærker, at det findes ligestillingsmæssigt væsentligt, at der er mulighed for at opbevare æg i længere tid end fem år, da der ikke er restriktioner på opbevaring af sæd i samme omfang. **KVINFO** finder det positivt, at Indenrigs- og Sundhedsministeriet har foretaget en ligestillingsvurdering af lovforslaget og beskrevet de ligestillingsmæssige konsekvenser i lovforslaget.

Kristelig Lægeforening bemærker, at lovforslaget ikke er på kant med kristen medicinsk etik, idet lovændringen alene vedrører ubefrugtede æg.

Indenrigs- og Sundhedsministeriet bemærker, at lovforslaget følger op på Aftale om ophævelse af den 5-årige tidsbegrænsning på nedfrysning af æg udtaget uden medicinsk indikation indgået af regeringen (Socialdemokratiet, Venstre og Moderaterne) og Socialistisk Folkeparti, Danmarksdemokraterne, Liberal Alliance, Konservative, Enhedslisten, Radikale Venstre, Dansk Folkeparti, Alternativet og Nye Borgerlige. Af aftalen følger det, at der skal vedtages en lovændring om at ophæve den nuværende tidsbegrænsning på nedfrysning af menneskelige æg, som udtages uden medicinsk indikation. Af aftalen er det ikke nærmere præciseret, om der er tale om befrugtede eller ubefrugtede æg, men det bemærkes i lovforslaget, at ændringen primært vil omfatte ubefrugtede æg.

3.2. Bemærkninger vedr. øget efterspørgslen på offentlige fertilitetsklinikker

Danske Regioner bemærker, at når det af lovforslaget fremgår, at der forventes en øget efterspørgsel på fertilitetsbehandling i offentligt regi, må det baseres på en antagelse af, at en andel af de kvinder, som har nedfrosne æg på privatklinikker, vil vælge at flytte æggene til offentlige klinikker, når fertilitetsbehandling med æggene bliver aktuelt.

Indenrigs- og Sundhedsministeriet bemærker, at udtagning og nedfrysning af æg uden medicinsk indikation kun foregår i privat regi. Det betyder, at kvinderne kun kan anvende æggene i offentligt regi, såfremt de alligevel henvises til fertilitetsbehandling.

Den forventede øgede efterspørgsel i offentligt regi baseres på, at de kvinder, som får nedfrosset æg uden medicinsk indikation, potentielt vælger at modtage fertilitetsbehandling i det offentlige med de nedfrosne æg.

Danske Regioner bemærker, at der i lovforslaget afsættes 1,5 mio. kr. årligt til stigende efterspørgsel til fertilitetsbehandling i det offentlige. Hertil bemærker **Danske Regioner**, at det svarer til 60 IVF-behandlinger ekstra om året, hvilket de mener forekommer lavt. **Danske Regioner** har hertil bemærket, at der er behov for konkretisering af forudsætningerne for beregningerne og det dermed faktiske ressourcetræk, før regionerne kan forholde sig til de afledte udgifter.

Indenrigs- og Sundhedsministeriet har undersøgt data for ændring i efterspørgslen af æg, som udtages uden medicinsk indikation, i Sverige og Norge. Begge lande har de seneste år oplevet en stigning i efterspørgslen. I Sverige anvender under 20 pct. deres æg til fertilitetsbehandling efter nedfrysning af æg uden medicinsk indikation. Indenrigs- og Sundhedsministeriet har på baggrund af disse data anslået, at der afsættes 1,5 mio. kr. i 2024 og frem til at udvide nedfrysningsperioden. Midlerne vil blive udmøntet til Danske Regioner.

3.3. Bemærkninger vedr. stigning i medicinudgifter

Danske Regioner bemærker, at lovforslaget vil medføre en stigning til medicinudgifter i offentligt regi. **Danske Regioner** bemærker hertil, at udenlandske erfaringer viser, at stigning i efterspørgsel vil medføre en merudgift til medicintilskud. **Danske Regioner** tilføjer, at der generelt ses en stigning i udgifter til medicintilskud de seneste par år og, at det derfor bør vurderes, hvordan dette kan håndteres.

Indenrigs- og Sundhedsministeriet bemærker, at patienter fortsat ved køb af tilskudsberettiget medicin til brug for fertilitetsbehandling i privat regi, vil have ret til tilskud efter sundhedslovens almindelige regler om medicintilskud og regler udstedt i medfør heraf. En forlængelse af nedfrysningsperioden for æg, som udtages uden medicinsk indikation, ændrer ikke på gældende regler herom.

3.4 Kommunikation omkring nedfrysning af æg og fertilitet generelt

Danske Regioner bemærker, at det vil være vigtigt med grundig vejledning og kommunikation til de kvinder og par, som ønsker nedfrysning af æg til senere brug. **Danske Regioner** tilføjer, at det især er vigtigt med kommunikation, når det drejer sig om ubefrugtede æg, da der ikke er nogen garanti for, at kvinden vil opnå graviditet senere i livet, selvom hun får frosset æg i en tidlig alder.

Det Ethiske Råd finder, at en udvidelse af opbevaringsperioden for befrugtede æg og ubefrugtede ægceller ikke bør stå alene, men ledsages af initiativer, som dels sikrer, at alle borgere i den reproduktive alder er fuldt oplyste om fertilitetens afhængighed af alder og livsstil, og dels at infertilitet så vidt muligt forebygges.

Indenrigs- og Sundhedsministeriet bemærker, at der i Aftale om ophævelse af den 5-årige tidsbegrænsning på nedfrysning af æg udtaget uden medicinsk indikation er enighed blandt partierne om, at det som følge af lovændringen er vigtigt med generel oplysning omkring fertilitet, som dels sikrer, at alle borgerne i den reproduktive alder er fuldt oplyste om fertilitetens afhængighed af alder og livsstil, og dels at infertilitet så vidt muligt forebygges.

Danske Regioner oplyser, at erfaring fra udlandet viser, at kvinder under 30 år skal have mindst 20-30 ubefrugtede æg i fryseren, hvilket svarer til ca. 3

hormonstimuleringer og ægudtagninger for at have chancen for at opnå graviditet med ét levende født barn. For kvinder mellem 30 og 35 år skal der nedfryses omkring 70-80 ubefrugtede æg. **Danske Regioner** tilføjer hertil, at de private fertilitetsklinikker bør oplyse kvinder og par om chancerne ved graviditet.

Indenrigs- og Sundhedsministeriet bemærker, at det følger af sundhedsloven, at ingen behandling som udgangspunkt må indledes eller fortsættes uden patientens informerede samtykke. Ved informeret samtykke forstås et samtykke, der er givet på grundlag af fyldestgørende information fra en sundhedsperson.

3.5 Risici forbundet med udtagning og nedfrysning af æg

Danske Regioner bemærker, at der kan være risici forbundet med blandt andet hormonstimulering, som er forbundet med udtagning af æg. **Danske Regioner bemærker yderligere**, at der kan udtages for få æg til at opnå graviditet med den konsekvens, at kvinden ikke kan opnå graviditet. **Danske Regioner** bemærker, at kvindens alder på nedfrysningstidspunktet er afgørende for resultatet, når æggene skal optøs, befrugtes og dyrkes.

Det Ethiske Råd bemærker, at en udvidelse af opbevaringsperioden bør følges op af undersøgelser, som kan bekræfte, at der ikke er betydelige senfølger forbundet med en udvidelse af opbevaringsperioden.

Manderådets Udvalg for Familieret bemærker, at der bør redegøres for, hvilke betænkeligheder der kan være forbundet med udvidelsen af den tilladte opbevaringsperiode for menneskelige æg udtaget uden lægefaglig begrundelse, herunder hvilke konsekvenser en udvidelse kan forventes at få for et kommende barn eller en nuværende eller eventuel fremtidig partner.

Indenrigs- og Sundhedsministeriet er af Styrelsen for Patientsikkerhed blevet oplyst, at der vurderes, at der ikke er klart sundhedsfagligt belæg for at kæde en bestemt tidsgrænse for opbevaring af befrugtede eller ubefrugtede æg sammen med æggenes kvalitet, hvorfor man i dag risikerer at destruere sunde og raske æg efter fem år. Biologisk er risikoen for cellebeskadigelse knyttet til selve nedfrysnings- og optøningsprocedurerne, som er de samme uanset opbevaringstidens længde. Herudover bemærker Indenrigs- og Sundhedsministeriet, at der af Aftale om ophævelse af den 5-årige tidsbegrænsning på nedfrysning af æg udtaget uden medicinsk indikation er enighed blandt aftalepartierne om, at det er vigtigt med oplysning omkring fertilitet generelt.

I forhold til spørgsmål om hvilke konsekvenser lovforslaget vil have for en nuværende eller potentielt kommende partner, bemærker Indenrigs- og Sundhedsministeriet, at der med lovforslaget skabes øget ligestilling mellem mænd og kvinder i form af muligheden for at kunne få børn senere i livet. Hertil bemærkes det, at der i dag ikke er nogen tidsbegrænsning for, hvor længe mænd må opbevare deres nedfrosne sædceller (sæddeponering), og dermed bevare muligheden for at få børn senere i livet. Selvom menneskelige æg med forslaget skal destrueres, når kvinden er fyldt 46 år, så vil de kvinder, som i en relativ ung alder får udtaget og opbevaret æg uden medicinsk indikation, kunne opbevare æggene i væsentligt længere tid end de tilladte fem år i dag. Hermed får kvinder – i lighed med mænd – mulighed for at anvende æggene på et senere tidspunkt i livet i forsøg på at opnå graviditet.

3.6 Bemærkninger vedr. destruktion af æg

Danske Regioner efterspørger i generelle bemærkninger til lovforslaget en praksis i forhold til, hvordan destruktion af befrugtede/ubefrugtede æg sikres i tilfælde af død, skilsmisse eller samlivets ophør og hvordan klinikken bliver gjort opmærksom herpå. **Danske Regioner** tilføjer hertil, at destruktion kun foregår ved henvendelse fra kvinden/parret, og at denne information ikke automatisk oplyses til klinikkerne.

Indenrigs- og Sundhedsministeriet noterer problematikken og opfordrer til videre dialog om praksis for destruering af æggene. Hertil bemærker Indenrigs- og Sundhedsministeriet, at lovændringen udelukkende omhandler en forlængelse af nedfrysningsperioden for æg udtaget uden medicinsk indikation og berører ikke de allerede eksisterende procedurer herom

3.7 Bemærkninger vedr. ægdonation af nedfrosne æg

Danske Regioner efterspørger stillingtagen til eventuelle forespørgsler om ægdonation. **Danske Regioner** spørger hertil ministeriet om overskydende æg opbevaret på offentlige klinikker kan doneres, hvis ejeren af æggene ønsker det. De bemærker hertil, at dette enten vil være i tilfælde af opnået graviditet eller, hvis aldersgrænsen er nået for kvinden, som ejer æggene.

Danske Regioner bemærker yderligere, at det vil være en fordel ressourcemæssigt, både menneskeligt og økonomisk, at benytte de æg kvinden allerede har fået udtaget, men **Danske Regioner** påpeger samtidig, at det er vigtigt med et regelsæt i forhold til, hvordan disse håndteres i offentligt regi.

Indenrigs- og Sundhedsministeriet bemærker, at det i dag er muligt, at donere æggene efter gældende regler. i Aftale om ophævelse af den 5-årige tidsbegrænsning på nedfrysning af æg udtaget uden medicinsk indikation er enighed blandt partierne om, at det bør synliggøres, at der er mulighed for donation af ikke-anvendte ubefrugtede æg.

3.8 Generelle opmærksomhedspunkter til lovforslaget

Danske Regioner påpeger, at kvinden/parret selv bør betale og arrangere transport af æg, hvis disse skal anvendes på en offentlig klinik. **Danske Regioner** bemærker hertil, at udgifter til flytning af nedfrosne æg mellem fertilitetsklinikker i dag afholdes af kvinden/parret, og at flytninger foregår i relativt beskedent omfang.

Indenrigs- og Sundhedsministeriet noterer sig opmærksomhedspunktet. Hertil bemærker Indenrigs- og Sundhedsministeriet, at lovændringen udelukkende omhandler en forlængelse af nedfrysningsperioden for æg udtaget uden medicinsk indikation og berører ikke de allerede eksisterende procedurer herom.

Danske Regioner bemærker, at de finder det uhensigtsmæssigt, at de offentlige klinikker skal have kvindens lager af ubefrugtede æg liggende. De bemærker, at klinikkerne kun burde have de nødvendige æg til behandling opbevaret. **Danske Regioner** foreslår hertil, at det kan overvejes, om der bør være et max på antal æg, der kan opbevares på de offentlige klinikker.

Indenrigs- og Sundhedsministeriet noterer bemærkningen, men finder ikke anledning til ændring af lovforslaget, da der er tale om praktiske forhold mellem fertilitetsklinikker og personer i fertilitetsbehandling, som ikke er reguleret af denne lovændring. Hertil bemærker Indenrigs- og Sundhedsministeriet, at æg, som udtages

uden medicinsk indikation, kun vil skulle opbevares på offentlige fertilitetsklinikker i det tilfælde, hvor kvinden henvises til fertilitetsbehandling.

Det Etske Råd gør opmærksom på, at rådet har drøftet hvorvidt 'social nedfrysning' i nogen grad vil påvirke kvinders stilling på arbejdsmarkedet og udviklingen af tilbud, som gør det let at være børnefamilie samt den generelle indstilling til det at få børn.

Indenrigs- og Sundhedsministeriet noterer sig rådets opmærksomhedspunkt vedrørende kvinders stilling på arbejdsmarkedet m.v.

Det Etske Råd bemærker, at et mindretal finder, at ligestilling og autonomi har stor værdi, men har samtidigt ønsket at tage højde for et forsigtighedsprincip i forbindelse med indgreb, som potentielt kan påvirke menneskets arveanlæg. Mindretallet anbefaler således, at befrugtede og ubefrugtede æg bør kunne opbevares i 10 år, med mulighed for forlængelse i tilfælde af alvorlig sygdom, så længe aldersgrænsen på 46 år ikke overskrides.

Indenrigs- og Sundhedsministeriet bemærker, at flertallet i Etisk Råd støtter op om lovændringen og tidsbegrænsningen til kvinden efter gældende ret ikke længere kan modtage fertilitetsbehandling.

Manderådets Udvalg for Familieret bemærker, at de ikke er enige i ministeriets udlægning af, at kvinder med lovændringen får mulighed for at beslutte, hvornår de ønsker at forsøge at få børn. De bemærker hertil, at kvinder efter de nuværende regler har mulighed for selv at beslutte, hvornår de ønsker at forsøge at få børn. **Manderådets Udvalg for Familieret** bemærker, at der med lovforslaget gives bedre adgang til "social freezing" og dermed øget mulighed for at blive kunstigt befrugtet senere i livet.

Indenrigs- og Sundhedsministeriet noterer sig Manderådets Udvalg for Familieret bemærkninger, men vurderer, at der ved at forlænge nedfrysningsperioden skabes bedre mulighed for kvinders ret til selv at bestemme over og tilrettelægge mulig graviditet senere i livet.

Manderådets Udvalg for Familieret bemærker yderligere, at de savner, at de etiske og moralske dilemmaer, som har ligget til grund for ikke at udvide nedfrysningsperioden ved sidste lovændring, udfoldes i lovforslaget. **Manderådets Udvalg for Familieret** foreslår, at lovforslaget bør belyse, hvorfor den hidtidige begrænsning ikke længere kan anses for relevant.

I forhold til de tidligere overvejelser ved tidsbegrænsningen for nedfrysningsperioden, kan Indenrigs- og Sundhedsministeriet oplyse, at det ved seneste lovændring var en politisk prioritering kun at udvide nedfrysningsperioden for æg, som udtages på medicinsk eller biologisk indikation.